15. గురిగింజ

సావిత్రి తీవ్రంగా, దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తూ వుంది. గత మూడు, నాలుగు గంటలనుంచీ ఎంత ఆలోచించినా ఆమె ఒక నిర్ణయానికి రాలేకపోతోంది. వాతావరణంలో గాలి చేసే చిన్న శబ్దం మినహాగా మరి ఏ ఇతర అలికిడి లేకున్నప్పటికీ, ఆమె తన పనిలో కలకలం ఆమెను ప్రశాంతంగా ఉండనివ్వటం లేదు. క్షణక్షణానికీ ఆమెను విసుగు, కోపం, చిరాకు అధిక పరిణామాల్లో ఆవరిస్తూనే ఉన్నవి.

గోడవతలనుంచి పెద్దకేక వినిపించింది.

"శ్రీపతీ! శ్రీపతీ!"

తిరిగి కేకలు వినిపించినవి. సావిత్రి నిశ్చలత్వం భగ్నమైంది. కాని ఆమె జవాబు చెప్పలేదు. చెప్పదలచుకోలేదు- ఎందుకంటే యీ సమయంలో ఆమె దేని వైపూ దృష్టిని మరల్చలేని స్థితిలోవుంది. యీ కేక ఆమెకు మరింత చిరాకు తెప్పించింది. విసుగ్గా రెండో వైపుకు తిరిగి పడుకుంది.

బైటి వ్యక్తి పట్టువిడవకుండా మరి రెండుసార్లు కేక వేశాడు. యీసారి అతనికి కావలసిన వ్యక్తి నిద్రనుంచి మేల్కొన్నాడు. వీధి తలుపు తెరిచిన చప్పుడైంది. సావిత్రి బెడద వొదిలినట్టు, నిశ్చింతగా నిట్టూర్చింది...కాని ఆమె తలచిన ప్రశాంతత భగ్నంకాక తప్పలేదు. అవతలి మాటలు చాలా స్పష్టంగా వినిపిస్తున్నవి.

"కాస్త అట్లా వెళ్దామా-రహస్యం మాట్లాడాలి."

"ఎందుకురా-ఇక్కడ మాట్లాడు.... అంతా నిద్ర పోతున్నారులే" అన్నాడు శ్రీపతి.

అవతలి వ్యక్తి కంఠాన్ని సావిత్రి గుర్తించకపోలేదు. తన అన్న బాల్య స్నేహితుడు దాసు.....వీడికి యీ అర్ధరాత్రి పూట తప్ప తీరలేదు కాబోలు! మొగాళ్ళకు యీ రహస్యాలు మాట్లాడుకునేందుకు వేళా పాళా వుండదు! విశేషించి యీ సమావేశం కేవలం తన మనసును పాడు చేసేందుకే దాపరించినట్టుంది.

“సిగరెట్ కాల్చు.”

కాస్సేపు మాటల్లేవు. తాపీగా సిగరెట్లు పీలుస్తున్నట్టున్నారు! నిశ్శబ్దంగా వున్నప్పటికి సావిత్రి మనస్సు పని చెయ్యటం లేదు. ఆ సంభాషణేదో తన ఏకాగ్రతను భగ్నం చేస్తుందని ఆమె వూహించింది. ఆ విధంగా భగ్నమయేందుకు, ఒక విధంగా తయారయిందని కూడా చెప్పొచ్చు. అందుకని, ఆమె మనస్సు బలవంతాన ఆ రాబొయ్యే సంభాషణ పైనే మళ్ళివుంది.

“చెప్పురా” అన్నాడు శ్రీపతి.

కొంచెంసేపు నిశ్శబ్దం...ఆ చెప్పబొయ్యేది ఎలా చెప్పటమా అనే ఆలోచనలో పడ్డట్టున్నాడు దాసు. చిన్న దగ్గుతో ఆరంభించాడు.

“ఏం లేదురా - నారాయణరావు కూతురు - నిర్మల లేదురా - ఆ విధవ... దాని సంగతి.”

“ఏమైందీ?”

“ఏం లేదు. యీ మధ్య కాస్త సంబంధం కలిసిందిలే! ఆరు నెల్లవుతుంది. ఎట్లాగైనా సంసారాయె. అంత స్వేచ్ఛగా కలుసుకునేందుకు వీల్లేదా! ఏ అర్ధరాత్రి దాకానో కాపు వెయ్యటం, చీకట్లో మొండిగోడ దూకటం, ఆమెకు సాధ్యమై, ఆమె ధైర్యంచేస్తే వీలవటం, కాకుంటే ఏ తెల్లవారుజాముదాకానో కళ్ళల్లో వొత్తులు వేసుకొని, నిరాశతో కాళ్ళీడ్చుకుంటూ, నెత్తిన గుడ్డేసుకొని కొంపకు తిరిగి రావటం - ఇదీ అవస్థ! ఇక ముందు, ఇది కూడా వీల్లేకుండా మా దుకాణం కాస్తా పెద్దవాళ్ళ కళ్ళ పడింది. ఇన్సూర్ చేయని యీ శరీరానికి అపాయం కలక్కుండా బైట పడ్డాననుకో! కాని తలచుకుంటే కంపరంగా వుందిరా! ఇది జరిగి నెల్లాళ్ళు పైగా అవుతుంది. అప్పట్నుంచీ ఆ వైపు వెళ్ళటంలేదు...”

యీ సువార్తకోసమేనా అర్ధరాత్రి పనిగట్టుకొని వీడు వొచ్చింది? సావిత్రికి వొళ్ళు మండింది. యీ వెధవ ఆలోచనల కోసమేకాబోలు - మొగాళ్ళు రాత్రంతా వూరి మీదికి బలాదూర్లకు వెళ్ళటం! ఇట్లాక్కాదూ సంసార స్త్రీల పరువు ప్రతిష్ఠలు బజారులెక్కటం! ఐనా మధ్యలో ఆ పాడెందుకా అనుకుంది సావిత్రి. కథ సాగించమనే సావకాశం తనకులేదు. ఐనా మరి చెప్పకుండా దాసును ఆపగల సామర్థ్యంకూడా ఎవరికీ ఉండదు. ఎందుకంటే, ఎలాగూ చెప్పేసేందుకనే వొచ్చాడు.

"మంచిపని చేశావ్‌రా. కనుక బుద్ధి కలిగి ఇక ఆ ఛాయలకే పోవోక" అన్నాడు శ్రీపతి.

"నాకు నసాళం అంటింది. యీ ప్రణయఘట్టం ఇంతటితో వొదుల్తే నేను అదృష్టవంతుణ్నే కాని నిర్మలమాత్రం నన్ను వొదిలేట్టులేదు - రోజూ ఉత్తరాలే! తనను చావబాదినా, నాపేరు చెప్పలేదట! నన్ను కలుసుకోవాలంటుంది. తన ప్రాణన్నయినా వొడ్డుతానంటుంది. నాకు మాత్రం..."

"నీ అవస్థ నాకు తెలుసులే! ఒరేయ్! యీ ప్రేమ గీమా అట్లా వుంచరా. కాని యీసారి మాత్రం దొరికావంటే, సున్నంలోకి బొమిక వుండదురా!"

"నాకు తెలుసురా! యీ సంసార స్త్రీల జోలికి పోవటమంటే నా అవస్థలో పడ్డాక కాని బాగా తెలిసిరాదురా! అరేయ్! వాళ్ళు వీళ్ళు దాన్ని చితక బొడిచారా - దానికి బుద్ధొచ్చిందేమోచూడరా! నేనంటే పడి ఛస్తానంటోంది. మొగాళ్ళమా - మనకులేని గుండె వీళ్ళ కెట్లావొచ్చిందిరా! దాని ప్రేమకు నేనెప్పుడో సలాంచేశాను. ఇదివరకు వాళ్ళవాళ్ళంటే ఎంతో భయపడేదిరా! వాళ్ళు కలిపించుకొని, ఆమెకు బడితె పూజచేశాక - ఎక్కడి ధైర్యమోకాని, మొగాణ్ని నేను సిగ్గుపడేట్టుగా ఉత్తరాలు రాస్తుందిరా!"

"అంతేరా ఆడజాతే అంత! ఆడది తెగిస్తే మనం పనికి రామురా! దానిశక్తి దానికి తెలియనంతవరకే అది మనిషిరా! ఆ శక్తిని అర్థమయేటట్టు చేశామా అది తిరగబడుతుంది; తిరగబడిందా - మనం చిత్తు కావాల్సిందే!... అది ఏం రాస్తేనేరా - నువ్వు మెదలకుండా వూరుకుంటే సరిపోతుంది!"

వీళ్ళ మాటల ధోరణిని అతి జాగర్తగా అనుసరిస్తూనే వున్న సావిత్రికి మొగాడి ప్రవర్తన ఎంత నీచంగా వుంటుందో అర్థమైంది. ప్రణయభిక్షకోసం ముందుడుగువేసే మొగాడు తీరా ప్రణయరంగంలో ముందుగానే జారుకొని, తన కసలు సంబంధమే లేనట్టు దూసుకునేందుకు ప్రయత్నించటం లోకానికి కొత్తకాదు. ఒక మూల పడివున్న దాన్ని రేకెత్తించటం, తీరా ఆమె తన సర్వస్వాన్నీ త్యాగంచేసేందుకు సిద్ధపడినపుడు, ఆమె ప్రణయాన్ని నీచంగా చూసి - తన వెంట పడినందుకు అసహ్యించుకోవటం యీ మొగజాతికి ఉగ్గుపాలతో పెట్టిందని ఆమె అర్థం చేసుకుంది. స్త్రీ హృదయాన్ని అర్థం చేసుకునే ప్రయత్నమన్నా చేయలేని యీ పురుషుల్ని ద్వేషించక, భూషించట మంటే స్త్రీకి అలవికాని విషయమని, యీ పురుషులు ఎందుకు గ్రహించరో ఆమెకు అర్థమవలేదు. పైన తన అన్నగారి సలహాలు విని ఆమె మండి పడింది. మొగజాతే అంత అనుకుంది!

"నేను వూరుకున్నా, ఆమె వూరుకోవటం లేదురా. కొత్తలో పవిత్ర ప్రణయాన్ని గూర్చి కొన్ని ఉపన్యాసాలు దంచానులే! ఇప్పుడు వాటన్నిటినీ ఏకరువు పెడుతుంది.

నేనేం చేయమంటే అది చేస్తానంటుంది. ఏమీ చెయ్యొద్దని రాద్దామనుకున్నాను. ఇక ఆ ఉత్తరాలు చూస్తే గుండె తరుక్కుపోతుంది..."

"అందుకని సాహసించేవురోయ్! వీపు చెడుతుంది."

"నాకు తెలియదట్రా! నా వీపు మీద నాకున్న ప్రేమ కన్న నీకు ఎక్కువ వుందా ఏరా! కాని ఆమె ఉత్తరాలు చూస్తే నువ్వట్లా అనవురా! మొదట్లో ఎంతో అమాయకంగా వుండేది. ప్రణయంలో ప్రవేశించాక కావ్యాలు రాయగల సామర్థ్యం ఆమెకు వొచ్చింది. ఆ సౌందర్యరాశికోసం నేను పడ్డశ్రమ, పడిననష్టం - వీటికి తగిన ప్రతిఫలం ముట్టనే లేదు. ఏం చేస్తాన్రా - అంతలో నీళ్ళధార వొదులుకోవల్సి వొచ్చింది."

"ఐతే ఇంక సమస్యేం వుంది - పోయి పడుకో."

స్త్రీ ప్రేమను ఎంత తేలిగ్గా లెక్క కడతారో వీళ్ళు! ఆమె ఎంత హృదయ పూర్వకంగా, తనను తాను అర్పించుకున్నా, ఆమె ప్రణయాన్ని ఎగతాళిగా చూడటమే వీళ్ళ విశాలత్వం కాబోలు! ఇవి ఆమె వెనుక మాట్లాడేమాటలు- ఇక ఆమె ముందు తేనెలొలికే పలుకుల్ని కవిత్వాన్ని వర్షించటం చేతనవు వీళ్ళకు. పాపం ఆ అమాయకురాలు, నిర్మల యీ దాసుగాడి వల్లో చిక్కుకుంది. ఆమెను ఎంత ఉద్రేకపరిచాడో, ఇప్పుడంత ఎగతాళి పట్టిస్తాడు - 'నీచులు - యీ మొగాళ్ళు' అనుకుంది సావిత్రి.

"నేను వొదులుకున్నా ఆమె వొదులుకునేట్టు లేదురా! మొన్న వాకిట్లో పడుకొని వుంటే వొక్క తేవచ్చి నన్ను లేపింది. అర్ధరాత్రిపూట అరమైలు నడిచి వొచ్చిన ఆ శక్తిని చూస్తే నాకు కంపరం ఎత్తింది. ఏవేవో మాటలు చెప్పి అప్పటికి వొదిలించు కున్నాను-"

"ఏమంటుందిరా?" అన్నాడు శ్రీపతి, త్వరగా తేల్చమనే ధోరణిలో.

"ఏంలేదు. తనను పెళ్ళాడమంటుంది. మొదట్లో పెళ్ళి చేసుకుంటానని అన్నావే- ఆ ఉద్రేకంలో లక్షా తొంభై అంటాము. ఆ మాటలన్నిటినీ పాలించాల్సి వొస్తే మన శక్తి చాలుతుంది? ఇక్కడ ఎట్లాగూ సాధ్యం కాదనే విషయాన్ని నచ్చ చెప్పాను. ఐతే ఎక్కడికన్నా లేచి వెళ్ళి దంపతుల మవుదామంటుంది. కావలసినంత డబ్బు తెస్తానంటుంది-"

"నువ్వేమన్నావురా?"

"డబ్బు ప్రస్తావన వొచ్చినప్పటినుంచీ మనసు కాస్త రెప రెపలాడిందిరా! ఆమె మీద సన్నగిల్లిన ప్రేమ మళ్ళీ విజృంభించిందంటే నమ్ము. నీ సలహా ఏమిటి?"

"అరేయ్ - ఆమెను ఎలాగూ ప్రేమించావు. ప్రేమతో పాటు డబ్బుకూడా వొచ్చి పడుతోంది; ఒకే దెబ్బకు రెండు పక్షులు రాలినట్టు! నామాటవిని కొన్నాళ్ళపాటు దేశాంతరంలో గడిపి రండిరా! ఆ తరువాత మీ వివాహాన్ని ఎలాగూ వాళ్ళవాళ్ళు

ఒప్పుకోక తప్పదు. ఒక్కగానొక్క కూతుర్ని తోసి పుచ్చుతారా? ఆ తరువాత ఆ ఆస్తంతా ఇటు కలుస్తుంది."

"నేనూ అదే అనుకున్నానురా! ఆమె చూపే ధైర్యం నాక్కూడా కాస్త కాస్త అంటుతోంది. యీ సమాజం మీద తిరగ బడాల్సిందేరా!"

"తప్పకుండాను. మనలాటి యువకులు ధైర్యం చెయ్యక పోతే మార్పులు రావటం కష్టం. వ్యక్తిగతమైన సమస్యగా కనిపించినా, ఇలాటిది సమాజానికి సంబంధించింది!"

"నేనూ అంతే ననుకున్నానులే.. ఐతే రేపు రాత్రికే తరలిపోతాం."

"ఊఁ. నాకు చేతనైన సహాయం చేస్తాగా!"

"సరే వొస్తా–"

తలుపు మూసుకున్న చప్పుడు.

సావిత్రి దీర్ఘంగా నిట్టూర్చింది. వీళ్ళు ఎంత తెలివిగా, తమ స్వార్థం కోసమై దేవులాడుతూ, దాన్ని సమాజానికి అంటగట్టారో ఆమెకు అర్థమైంది. ఆ పిచ్చిది–నిర్మల ఎంత మోసానికి గురి కాబోతోందో కూడా సావిత్రికి అర్థమైంది. రేపే వెళ్ళి ఆమెను హెచ్చరిద్దామా అనుకుంది.

కాని వీళ్ళ సంభాషణ ఆమెను మరోవైపుకు కూడా లాక్కు వెళ్ళింది. సమాజానికి తిరగబడటమనే విషయం మీద వాళ్ళిద్దరూ మాట్లాడిన మాటలు సహృదయంతో నైతే ఆచరించ దగ్గవే! వాళ్ళు చర్చించిన సమస్య, తమకు సంబంధించిందిగానే వాళ్ళు అపోహ పడ్డారు; కాని తన సమస్య కూడా అలాటిదే! ఒక విధంగా తనకు దోవ చూపారు!

తాను ప్రేమించిన రామ్మూర్తిలో యీ దాసుగాడిలాటి నీచాభిప్రాయాలు లేవు. తమ ప్రేమలో డబ్బు ప్రస్తావనే లేదు కనుక, దాని రంగుమారే అవకాశం అసలేలేదు. ఒకరి కోసం ఒకరు త్యాగాలు చేయాల్సిన అవసరం లేదు. పోతే తన కీకొంప నిర్బంధంగానే వుంది. విధవరికాన్ని అనుభవించటం అంత కష్టం కాదుకాని, పుట్టింట్లోనే వుండి అనుభవించటం మాత్రం నిజంగా నరకమే! నిర్మల దాసు గాణ్ని ఏం కోరిందో, రామ్మూర్తి తననూ అదే కోరాడు. ఆమె ఆ సమస్యను తేల్చుకోలేక వేగిపోతున్న సమయంలో– తన అన్నగారూ, దాసూ మధ్య జరిగిన సంభాషణ తనలో కొత్త ఆశల్ని రేకెత్తించింది.

నెలల తరబడిగా తెగనిసమస్య కొన్నిక్షణాల్లోనే తీరింది. ఆమె ఒక నిశ్చయానికి వొచ్చేందుకు ఎక్కువ కాలయాపన జరగలేదు.

ఆమె పోతూ పోతూ అన్నగారికి ఒక ఉత్తరాన్ని రాసింది: "మొన్న రాత్రి మీరు సమాజంపట్ల యువకులు ప్రవర్తించాల్సిన విధానాన్ని గూర్చి చాలా బాగా చర్చించారు.

ఐతే ఒక్క యువకులేగాక, యువతులుకూడా ఆ తిరుగుబాటులో పాల్గొన వలసిన అవసరం వుంది. ఆ సంగతి మీరు ఒప్పుకోకపోరు. మీ సంభాషణ నాకు నిజంగా జ్ఞానోదయాన్ని కలగ జేసింది. మీ యీ సలహాల్ని పాటించి, మీ మాటల మీద నేను చూపే గౌరవాన్ని మీరు అపార్థం చేసుకోరని నమ్ముతున్నాను...సావిత్రి"

తాను మహా తెలిగ్గా, ఏదో బైట వుండి వాగిన వాగుడు విలువ, దాని శక్తి శ్రీపతికి బాగా అర్థమైంది. దాసుగాడికి చెప్పిన సలహాలు, తన చెల్లెలు లేచి పొయ్యేందుకు ఉపకరిస్తవని తాను అనుమానించి ఉన్నట్టయితే, అతని దృక్పథం వేరొక విధంగా మారి ఉండేది. కాని ఆ మార్పు రావాల్సిన సమయం దాటిపోయింది. చేతులు కాలాక ఆకులు పట్టుకుంటేనేం, మానుతేనేం?

– జూన్, *1948*